

КЛАСИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ПОТРЕБ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ

Необхідною умовою раціональної організації обліку основних засобів є їх класифікація. Її орієнтація на загальних для усіх галузей національної економіки ознаках – визначенні різних груп основних засобів та їх об'єднання по спільних функціях у виробничому процесі має домінуюче значення для організації бухгалтерського обліку. Завдяки цьому основні засоби розділяють по групах, які підлягають обліку та контролю на бухгалтерських рахунках. Також забезпечується єдність групування по видах об'єктів у всіх галузях економіки, що дозволяє досягти співставлення облікових показників різних підприємств. Для забезпечення своєчасного та правильного обліку основних засобів та контролю за їх збереженням і використанням на підприємстві має бути розроблена економічно обґрунтована класифікація основних засобів за такими ознаками: натурально-речовим складом, функціональним призначенням, використанням, належністю, за відношенням до галузі народного господарства. Розглянуті сутність та класифікація основних засобів дають змогу оптимізувати їхню структуру – забезпечити ефективне їх використання, сприяти покращенню стану сучасного виробництва.

В.П. Завгородній і В.Я. Савченко зводять класифікацію основних засобів тільки до однієї їхньої ознаки – «у залежності від характеру участі основних фондів у процесі розширеного відтворення» й підрозділяють за цією ознакою на виробничі й невиробничі основні засоби [4, с. 157].

Більш детальну класифікацію пропонує у своїх роботах Н.М. Ткаченко [5, с. 140]. Автор групує основні засоби: за функціональним призначенням (виробничі, невиробничі), за галузями народного господарства (промисловість, будівництво, сільське господарство і т.д.), за натурально-матеріальним складом або видами, за використанням (діючі, недіючі, запасні) й приналежності (власні, орендовані).

Правильна однозначна класифікація основних засобів є необхідною умовою достовірного їх відображення в обліку, контролю та є основою для нарахування амортизації. Крім того, вона забезпечує також аналіз структури основних засобів і дозволяє оцінювати рівень їх зношеності в розрізах, що відповідають потребам керівництва підприємства.

Відповідно до цього можемо відмітити, що саме класифікація основних засобів буде впливати на облікове відображення нарахування амортизації на основні засоби.

В СРСР існувала система класифікацій основних засобів для цілей нарахування амортизації, де було детально розписані об'єкти основних засобів відповідно до груп. Протягом 1954-1997 рр. система класифікації основних засобів для цілей нарахування амортизації змінювалась двічі – в 1971 р., 1987 р., причому деякі зміни були дуже суттєвими. Як зазначає І.Б. Воскобойников, їх неадекватний облік при співставленні видової структури основних засобів в різні періоди призводив до суттєвих викривлень в змістовних висновках, особливо при аналізі довгострокових тенденцій [2, с. 12].

Кожен з трьох діючих класифікаторів в період, що розглядається, відповідає на три питання. По-перше, за яким принципом вони поділяються на виробничі і невиробничі (табл. 1). По-друге, яким чином основні засоби підприємства відносяться до визначеної галузі чи виду діяльності. По-третє, як вони пристосовуються до конкретного виду – будинкам, спорудам, машинам і обладнанню, транспорту та ін. [2].

Таблиця 1

Принципи поділу основних засобів на виробничі та невиробничі [2]

Класифікатор	Поняття	Характеристика виробничих основних засобів	Характеристика невиробничих основних засобів
КОЗ 1954	Основні засоби в обліку і звітності розподіляються на виробничі і невиробничі	До виробничих основних засобів відносяться засоби праці, які цілком і багаторазово приймають участь в процесі відтворення і які при цьому продовжують зберігати свою натуральну форму, зношуються поступово і переносять свою вартість на продукт частинами по мірі зношування	До невиробничих основних засобів відносяться будинки, споруди та інші предмети довгострокового користування, призначені для обслуговування населення і невиробничих установ і організацій, що зберігаються в процесі використання свою натуральну форму, зношуються поступово і втрачають свою вартість частинами по мірі зношування. Невиробничі засоби безпосередньо не приймають участь в процесі виробництва, але є необхідною умовою суспільного виробництва
КОЗ 1971	Основні засоби народного господарства представляють собою сукупність вироблених суспільним шляхом матеріально-речових цінностей, діючих в незмінній натуральній формі протягом довготривалого періоду часу і втрачаючих свою вартість частинами	Виробничі основні засоби функціонують в сфері матеріального виробництва, неодноразово приймають участь в процесі виробництва, зношуються поступово і переносять свою вартість на створюваний продукт частинами, по мірі зношування	Невиробничі основні засоби функціонують в галузях невиробничої сфери. Вони приймають участь в процесі виробництва і призначені для цілей невиробничого споживання. Невиробничі основні засоби в процесі їх використання зношуються поступово і втрачають свою вартість частинами, по мірі зношування

ЗКОЗ 1987	...основні засоби... представляють собою сукупність вироблених суспільною працею матеріально-речових цінностей, діючих в незмінній натуральній формі протягом довгострокового періоду і втрачають свою вартість частинами	Виробничими основними засобами є засоби праці, що функціонують в сфері матеріального виробництва, що неодноразово приймають участь у виробництві матеріальних благ і що зберігають при цьому свою натуральну форму, зношуються поступово і переносять свою вартість на суспільний продукт, що створюється частинами у вигляді амортизаційних відрахувань	Невиробничими є основні засоби, що не приймають участь безпосередньо в процесі виробництва і призначені для цілей невиробничого споживання
--------------	---	--	--

Отже, як видно з таблиці 1 в 1954-1997 рр. підходи до класифікації основних засобів змінювалися 3 рази.

Так, до 1 січня 1971 р. для підприємств промисловості діяла “Типова класифікація основних фондів (основних засобів) народного господарства СРСР (без колхозів)” затверджена ЦСУ СРСР 31 липня 1954 р. (КОЗ 1954). Класифікація основних засобів здійснювалась за галузями народного господарства у відповідності з діючими галузевим класифікатором (КОФ 1954, с. 7-8) [2, с. 12]. З 1 січня 1971 р. Замість діючого був введений новий єдиний класифікатор основних фондів, затверджений ЦСУ СРСР 30 квітня 1970 р. (КОЗ 1971). В новому класифікаторі описання процедури галузевої класифікації основних фондів дано більш детально.

- В Загальносоюзному класифікаторі основних фондів, затвердженому 17 вересня 1987 р. (ЗКОЗ 1987), прямих наказів для здійснення галузевої класифікації не міститься. Однак застосування детального кодування активів за допомогою шестизначних кодів, що враховує спеціалізоване технологічне призначення дозволяло вирішувати це завдання більш суворо, чим раніше.
- В цей період принцип щодо поділу основних засобів на виробничі та невиробничі змінився. Так, в класифікаторі основних засобів 1954 р. до виробничих основних засобів відносилися засоби праці, які цілком приймали участь в процесі відтворення, в класифікаторі основних засобів як 1971 р., так і 1987 р. до виробничих основних засобів відносилися засоби, які функціонували в сфері матеріального виробництва та неодноразово приймали участь в процесі виробництва.
- Щодо віднесення основних засобів до невиробничих, то в КОЗ 1954 р. до них відносили основні засоби, призначені для обслуговування населення і невиробничих установ. В КОЗ 1971 р. невиробничими основними засобами називали засоби, які функціонували в галузях невиробничої сфери та приймали участь в процесі виробництва і

призначені для цілей невиробничого споживання. В ЗКОЗ 1987 р. невиробничі основні засоби – це засоби, які не приймають участі безпосередньо в процесі виробництва і призначені для цілей невиробничого споживання.

Зміна видової структури основних засобів відповідно до зміни класифікаторів, які діяли в 1954-1997 рр. представлена в таблиці 2.

Таблиця 2

**Зміни класифікації видової структури основних засобів
в 1954-1997 роках [2]**

1	КОФ 1954 (зате. ЦСУ СРСР 31.07.1954)	КОФ 1971 (введений з 01.01.1971)	ЗКОФ 1987 (затв., введ. з 17.09.1987)
2	Вид/*група/**підгрупа	Вид/*група/**підгрупа	Клас /*підклас /*група
3	<ul style="list-style-type: none"> - Будинки - Споруди - Передавальні пристрої - Машини і обладнання (МО) - Силові МО - Робочі МО - -Автоматичні МО - Вимірювальні і регулюючі пристрої і лабораторне обладнання - Інші машини і обладнання - Інструмент - Виробничий інвентар і приналежності - Транспортні засоби (засоби пересування) - Господарський інвентар - Худоба робоча і продуктивна та інші тварини, птиця і пчолосім'ї - Багаторічні насадження - - Меліорація землі і водоймище (без споруд) 	<ul style="list-style-type: none"> - Будинки - Споруди - Передавальні пристрої - Машини і обладнання (МО) - *Силові МО - *Робочі МО - *Вимірювальні і регулюючі пристрої і лабораторне обладнання - *Обчислювальна техніка - *Інші МО - Автоматичні МО - Інструмент - Виробничий інвентар і приналежності - Транспортні засоби (засоби пересування) - Господарський інвентар - Робоча і продуктивна худоба - Багаторічні насадження - Капітальні витрати з поліпшення земель (без споруд) - - Інші основні фонди 	<ul style="list-style-type: none"> - Будинки - Споруди - Передавальні пристрої - Машини і обладнання (МО) - *Енергетичні (силові) МО - Робочі МО інформаційні МО - **Обладнання електрозв'язку - **Вимірювальні і регулюючі пристрої і лабораторне обладнання - **Засоби обчислювальної техніки - **Обладнання театральнo-сценічне і кінопроеційне - Транспортні засоби - Інвентар виробничий і господарський - Худоба робоча і продуктивна - Багаторічні насадження - - Інші основні фонди

Примітка:

1. Діючі в 1954-1997 рр. класифікатори основних засобів.
2. Найменування і позначення найбільш великих угруповань ієрархічної структури класифікаторів.
3. Ієрархічна структура класифікаторів.

На даний час в Україні відповідно до Наказу Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації з 1997 р. діє Державний класифікатор основних фондів (табл. 3).

**Класифікація основних фондів відповідно
до Державного класифікатора основних фондів**

Код КОФ	Назва
100000	Будівлі, споруди, їх структурні компоненти та передавальні пристрої
110000	Будинки, будівлі
120000	Будівлі промислові і спеціальні та інженерні споруди
130000	Пристрої передавальні
200000	Транспортні засоби, включаючи вантажні та легкові автомобілі; меблі, офісне обладнання; побутові електромеханічні прилади та інструменти; інформаційні системи, включаючи електронно-обчислювальні та інші машини для автоматичного оброблення інформації
210000	Засоби транспортні, включаючи вантажні та легкові автомобілі
220000	Меблі, офісне обладнання
230000	Прилади та інструменти побутові електромеханічні
240000	Інформаційні системи, включаючи електронно-обчислювальні та інші машини для автоматичного оброблення інформації
300000	Інші основні фонди, що не ввійшли до груп 1 та 2, включаючи сільськогосподарські машини та знаряддя, робочу і продуктивну худобу, багаторічні насадження
310000	Машини та устаткування
320000	Худоба робоча та продуктивна
330000	Насадження багаторічні
340000	Інші основні фонди, ніде не класифіковані

В даній таблиці представленні три групи основних засобів:

- будівлі, споруди, їх структурні компоненти та передавальні пристрої;
- транспортні засоби, включаючи вантажні та легкові автомобілі; меблі, офісне обладнання; побутові електромеханічні прилади та інструменти; інформаційні системи, включаючи електронно-обчислювальні та інші машини для автоматичного оброблення інформації;
- інші основні фонди, що не ввійшли до груп 1 та 2, включаючи сільськогосподарські машини та знаряддя, робочу і продуктивну худобу, багаторічні насадження.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
2. Сміт А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А.Сміт. – [Пер. с англ. Е.М. Майборода] / отв. ред. Л.И. Абалкин. – М. – Наука. – 1993. – 570 с.
3. Півторак М. В. Класифікація основних засобів: вітчизняний досвід / М.В.Півторак / Агроінком. – 2006. – № 5. – С. 6–11.

4. Завгородний В.П. Бухгалтерський учет, контроль и аудит в условиях рынка / В.П.Завгородний, В.Я.Савченко. – Киев. – 1997. – С. 157–248.
5. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський учет на підприємствах України с різними формами собствениости: [Учеб.-метод. посібн.] / Н.М.Ткаченко. – Киев: «А.С.К.», 1998. – С. 139–204.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Хаблюк Оксана Андріївна

*Михальчук Ірина,
студентка групи РКм - 51*

РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ВИТРАТ ЯК ОДНІЄЇ З ЕКОНОМІЧНИХ КАТЕГОРІЙ

Головним проблемним питанням практичного і теоретичного характеру у діяльності підприємств є економічна категорія "витрати". Але вивчення змісту цього поняття в історичному аспекті залишається не достатньо висвітленим і, як наслідок, необхідно дослідити економічну суть витрат.

Термін "витрати" нерідко вживається вченими-економістами, бухгалтерами, контролерами-ревізорами, аудиторами. Витрати розглядає чимала кількість зарубіжних і вітчизняних вчених. Серед них такі як: Н. С. Андрющенко, Безруких, Ф.Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, З.В. Задорожний, О.С. Коцюба, Б.М. Литвин, С.В. Мочерний, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, А. М. Турило, Ю.С. Цал-Цалко, М.Г. Чумаченко. На основі аналізу останніх досліджень і публікацій можна зробити висновок, що наскільки ефективно і якісно підприємство буде керувати своїми витратами, настільки залежатиме його успіх та розвиток.

Ці теоретики і практики зробили великий внесок у розвиток термінології, пов'язаної з витратами. Проте у цій сфері ще і досі залишається багато спірних питань щодо трактування єдиного поняття "витрати".

Метою дослідження є узагальнення сутності витрат як економічної категорії.

Категорія витрат характерна для всіх суб'єктів господарювання незалежно від їхнього виду діяльності, форми власності, розміру.

Витрати мають вплив практично на всі площини функціонування фірми, визначаючи її політику встановлення ціни, обсяги виробництва, величину прибутку, показники фінансового стану, конкурентоспроможність продукції та підприємства в цілому, ефективність управління компанією та інше.

Витрати віддзеркалюють ціну усіх залучених підприємством економічних ресурсів і характеризують ефективність його діяльності.